

ԱՄԵՆԱՊԱՏԻԻ Տ. ԹՈՐԳՈՄ ՊԱՏՐԻԱՐԷԻ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ Ս. ԷԶՄԻԱԾԻՆ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ .— Ամենապատիւ Տ. Թորգոմ Ս. Պատրիարք Հայրը Մարտ ամսում պաշտօնապես այցելեց Մայր Հայրենիք, ուր տեսակցութիւն ունեցաւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին Նորին Ս. Օծուքիւմ Տ. Տ. Վազգէմ Առաջիմ Վեհափառ Հայրապետին եւ Հայաստանի Հանրապետութեան Նախագահ՝ Լեւոն Տէր Պետրոսեանի հետ:

Ս. Էջմիածնի ճամապարհորդութեան Պատրիարք Հօր կ'ըմկերամայիմ Հայց. եկեղեցւոյ Ամերիկայի, Գամատայի եւ Եւրոպայի Առաջնորդները:

Սրբազան Հօր անցեալ Սեպտեմբերի Յորդանանեան այցելութեմէն ետք այս տարուան առաջին այցելութիւնն էր դէպի Մայր Հայաստան: Այս այցելութիւնը կարեւոր էր Ս. Էջմիածնի եւ Երուսաղէմի միջեւ կրօնական, եկեղեցական եւ հոգեւոր կապերը աւելի եւս ամրապնդելու համար:

Սրբազան Հայրը ճամապարհին Փարիզ այցելեց, ուր յաճախ եղած էր իր Առաջնորդութեան օրերուն:

Պատրիարք Հօր բացակայութեան, Ս. Յակոբեանց Վանքի մերքին ու արտաքին գործերը կը վարէր Ս. Աթոռոյս Լուսարարապետը՝ Գերշ. Տ. Դաւիթ Եպս. Սահակեան:

Պատրիարք Հայրը Փարիզ հասաւ Երեքշաբթի, Մարտ 12ի կէսօրին: Օղակայանիմ մէջ ջերմօրէն կը դիմաւորուի Գերշ. Տ. Գիւտ Արքեպս. Նազգաշեանի, Գերշ. Տ. Յակոբ Եպս. Վարդանեանի, Գերշ. Տ. Նորվան Եպս. Զաքարեանի, Գերշ. Տ. Նարեկ Եպս. Շաքարեանի, Հոգշ. Տ. Ժիրայր Ծ. Վրդ. Թաշճեանի եւ Հոգշ. Տ. Ներսէս Ծ. Վրդ. Բապունեանի կողմէ: Ներկայ էին նաեւ Փարիզի Առաջնորդարանի Դիւանապետը՝ Պր. Մովսէս Պաշաճեան եւ հայ Համայնքի հոգեւոր հովիւներէն Հոգշ. Տ. Միւռոմ վարդապետ եւ Տ. Աւետիս Քահաւանջ:

Զորեքշաբթի օր, Սրբազան Պատրիարք Հայրը հրաւիրուած էր Ֆրանսայի Հայկական Ռատիօժամբ, իր սրտի խօսքը ըսելու համար: Մէկ ժամ տեւող հարցազրոյցը կը վարէր Պր. Յակոբ Պալեան: Այն կը վերաբերէր Երուսաղէմի Պատրիարքութեան զամազան հարցերու մասին: Սրբազան Հայրը շարք մը հարցերու շուրջ երկար խօսեցաւ, մասնաւորապէս անդրադարձաւ այն հարցերուն շուրջ՝ որոնց առջեւ կը գտնուի Երուսաղէմի Պատրիարքութիւնը, շեշտելով մերկայի եւ ապագայի ծրագիրները, եւ տեղեակ պահելով անոնց մերկայի շինարարական աշխատանքներու մասին, որոնց արդէն սկսուած են, եւ մօր ժառանգաւոր սաներու դաստիարակութեան մասին, որոնց սէրն ու ծարաւը ունին ուսման եւ եկեղեցական գիտութեան:

Սրբազան Հայրը ըսաւ որ « կարիքը ունիմք լաւ պատրաստուած եւ դաստիարակուած հոգեւորականներու, մեր եկեղեցւոյ ապագան լուսաւոր պահելու համար:

« Կարիքը ունիմք նաեւ մայրապետներու, որոնք ժամանակին քանի մը տասնեակ եղած են իսկ մերկայիս դժբախտաբար միայն մէկ մայրապետ մնացած է: »

Մանրամասնօրէն խօսեցաւ Երուսաղէմի Հայկական Սրբավայրերու եւ հաստատութեանց մասին, ինչ որ հետաքրքրութեամբ ունկնդրուեցաւ Ֆրանսահայ համայնքի մերկայացուցիչներու կողմէ:

Սրբազան Հայրը մտահոգ էր քաղաքական ամորոշ պայմաններու տակ ապրող Ա. Երկրի Հայ համայնքին մասին, ըսելով .- « Մենք լիառատ եմք որ ի վերջոյ Մերձաւոր Արեւելքի քաղաքական հարցը իր արդար լուծումը պիտի գտնէ եւ բոլոր ժողովուրդներն ալ պիտի ապրին խաղաղ, համերաշխ ու բարգաւաճ օրեր »:

Պատրիարք Հայրը աւելի մեծ մտահոգութեամբ մը առջեւ կը դրուէր: Այդ՝ 1967 թուականին Երուսաղէմի գամձատումէն թանկարժէք ձեռագիրներու գողութիւնն ու արտասահմանի մէջ վաճառքն էր: Այս հիմ պատկերազարդ ձեռագիրներու գողութեամբ մասին առայսօր ոչ մէկ հիմնական փաստ մը կայ: Ամոմց ամհետացումը մեծ վնաս մը եղաւ մեր վանքին եւ առհասարակ բանասէր-ուսումնասէրներուն:

Սրբազան Հայրը շեշտեց ու քաջալերեց Ա. Երկրի ուխտագնացութիւնը, որ մերկայ ժամանակներուն քաղաքական, տնտեսական եւ կրօնական տեսակէտներով, ունի իր կարեւոր ու ազդեցիկ դերը:

Երեկոյեան ժամերգութեամբ Սրբազան Հայրը համոզիսպետմ էր Ա. Յովհաննէս Մկրտիչ Եկեղեցւոյ մէջ: Հաւատացեալ հասարակութեամբ հոծ բազմութիւն մը կը լեցնէր Սուրբ Տաճարը:

Այս դարձեալ առիթ մը ընծայեց Սրբազան Հօր իր խօսքը ընելու Ֆրանսահայ համայնքին, ըսելով որ մենք խոր յարգամբ ու երախտիք պէտք է տածենք մեր մախահայրերուն համդէպ, ամոմցմէ ստացած հոգեւոր եւ մշակութային եզակի ժառանգին համար: Մենք պէտք է ամոմց արժանի ժառանգորդները ըլլանք:

« Մեր գլխաւոր ուրախութիւնը եւ գամձերը մեր Հայկական Սրբավայրերը, մեր ձեռագիրները, մեր Եկեղեցին ու մեր ժողովուրդն են:

« Մենք հարկաւոր է որ սիրենք ու տէր կամգմինք մեր ժառանգին ու աւանդութիւններուն, եթէ կ'ուզենք մեր ազգութիւնը պահպանել »:

Սրբազան Հայրը մասն խօսեցաւ վերջերս պատահած Ծոցի պատերազմի ընթացքին Երուսաղէմի հայ գաղութի կրած հոգեկամ տառապամբներու եւ դժուարութեանց մասին: Բարեբախտաբար Երուսաղէմի շրջանին մէջ ոչ մէկ ումբ ինկաւ, մարդկային զոհեր ու վնասներ չպատահեցան: Երուսաղէմի Պատրիարքութիւնը ուտելիքով եւ դեղորայքով ապահոված էր վանքը եւ պէտք եղած կարգադրութիւնները ըրած էր, եթէ հակառակ պարագային քիմիական յարձակում տեղի ունենար:

Եկեղեցւոյ մէջ, մերկամերը մօտեցան Սրբազան Պատրիարքին աջահամբոյրի: Ապա, Գերշ. Տ. Գիւտ Արք. Նազգաշեանի եւ միւս հոգեւորականներու եւ Եկեղեցական Յանձնախումբերու մերկայացուցիչներուն հետ, Պատրիարք Սրբազանը հիւրասիրուեցաւ Փարիզի Եկեղեցական Խորհուրդի Ատենապետի Փարիզի տան մէջ, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Պրտոյեանի պատշաճ հիւրընկալութիւնը վայելելով:

Յաջորդ օրը Փարիզ կը ժամանէ Ամերիկայի Արեւելեան եւ Արեւմտեան Թեմերու Առաջնորդները՝ Գերշ. Տ. Նաթակ Եպս. Պարսամեան եւ Գերշ. Տ. Վաչէ Արքեպս. Յովսէփեան, ինչպէս մասն Գամատայի Առաջնորդ Գերշ. Տ. Յովման Եպս. Տէրտէրեան: Սրբազան Հայրը ամոմց հետ կարճ խորհրդակցութիւն մը ունենալէ ետք, մոյմ երեկոյեան միասմաբար օղակայան մեկնեցաւ Երեւան ճամբորդութեան համար: Պատրիարք Հօր եւ Սրբազաններուն կ'ընկերամային Հոգշ. Տ. Վիգէն Ծ. Վրդ. Այրազեան (որ պիտի դառնար Սրբազան Հօր Գաւազամակիրը) եւ Հոգշ. Տ. Գարեգին Ծ. Վրդ. Պէքեան:

Նոյն ինքնաթիռի վրայ կը գտնուէր Հայաստանի Հանրապետութեան Նախագահ Լեւոն Տէր Պետրոսեանը: Ան Ֆրանսա ժամանած էր առողջական քննութեան մը համար: Զորս ժամուան ճամապարհորդութեան ընթացքին, Հայաստանի Նախագահն ու Ս. Աթոռոյս Պատրիարքը զամազամ հարցերու շուրջ երկարօրէն զրուցեցին, առաւել եւս զարգացնելու համար Հայրենիք - Երուսաղէմ համագործակցութիւնը:

Սովետական ինքնաթիռը Երեւանի Զուարթնոց օդակայանը կը ժամանէ յաջորդ վաղ առաւօտ: Երբ Հայաստանի Նախագահն ու Պատրիարք Հայրէ դուրս կու գան ինքնաթիռէն կը դիմաւորուին Հայաստանի Պետական ու հոգեւոր մերկայացուցիչներու կողմէ (Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին կը մերկայացներ Ս. Էջմիածնի Լուսարարապետը՝ Գերշ. Տ. Յուսիկ Եպս. Սամթուրեանը):

Առաւօտեան ժամը 3-ն էր երբ Պատրիարքութեան շքերթը կ'ուղղուէր Ս. Էջմիածին: Եղանակը համելի էր: Մթութեան մէջ ճամբու լուսաւոր եզրերէն կ'երեւային հայկական գիւղերն ու փոքրիկ խրճիթները:

Ճամապարհին կ'ամցնին Զուարթնոցի ակերակներու մօտէն (Զուարթնոցը 7րդ դարու ծշմաւոր եռայարկ տաճար մը եղած էր, որ դժբախտաբար յետագայ դարերուն կործանուած է Արաբական յարձակումներէ եւ ահաւոր երկրաշարժէ մը): Ս. Էջմիածին չհասած՝ շքերթը կ'ամցնի Ս. Հռիփսիմէ տաճարի կողքով:

Յաջորդ առաւօտեան ժամը 10-ն էր երբ Ս. Էջմիածնի զանգերը կը դողամբէին եւ Սրբազան Հայրն ու հոգեւորական հիւրերը թափօրով կ'առաջնորդուէին Մայր Տաճար, իրենց գոհաբանական աղօթքները ընելու համար:

Գերշ. Տ. Յուսիկ Եպս. Սամթուրեան բարի գալուստի մաղթամբ մը ըրաւ եւ ըսաւ որ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինը ուրախ է իր մէջ ունենալով Ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարք Հայրը, Առաջնորդ Սրբազաններն ու հոգեւոր հայրերը, որոնք կու գան աշխարհի տարբեր մայրաքաղաքներէ:

Սրբազան Պատրիարքն ալ իր հերթին ըսաւ որ արտասահմանի Հայերը մտահոգ են Հայաստանի իրադարձութիւններով: Միաժամանակ Երուսաղէմի Պատրիարքութեան մասնաւոր եւ առանձին կարիքներուն վրայ ծանրացաւ:

Սրբազան Հայրը ըսաւ որ Հայց. Առաքելական Եկեղեցւոյ գլխաւոր մտահոգութիւնը բաւարար չափով որակաւոր հոգեւորականներ պատրաստել ու դաստիարակելն է, մեր հաւատքի պայքարը աւելի զօրացնելու համար:

(Ս. Էջմիածնի Աստուածաբանական Ընծայարանի կողքին Հայց. Եկեղեցին ունի մասն մի ալ Ընծայարան՝ որ կը գտնուի Երուսաղէմի մէջ, որ Ալէքս եւ Մարի Մանուկեան Աստուածաբանական Ընծայարանն է: Հայց. Առաքելական Եկեղեցւոյ ազդեցիկ Միաբաններ որոնք կը ծառայեն մեր Եկեղեցիին աշխարհի զամազամ երկրամասերուն մէջ, շրջանաւարտները եղած են Երուսաղէմի Ժառանգաւորաց Վարժարանին եւ Ընծայարանին: Ներկայիս միայն 40 աշակերտներ կան, որոնք կը պատրաստուին Վարդապետութեան: Վարժարանն ու Ընծայարանը ի վիճակի է կրկնապատիկ թիւով աշակերտներ ունենալ:)

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի հետ առանձին խորհրդակցութիւն մը ունեցան Պատրիարք Սրբազան Հայրը, Գերշ. Տ. Տ. Վաչէ, Խաժակ եւ Յովման Եպիսկոպոսները, որոնք Հայց. Եկեղեցւոյ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի մօր անդամներ մշամակուեցան, ինչպէս մասն խորհրդատուներ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին:

Ամենապատիւ Տ. Թորգոմ Պատրիարքը սոյն խորհրդաժողովը « ճգնաժամային ժողով » մը մկատեց: Ժամանակէ մը ի վեր օտար կրօններ ու պաշտամունքներ մուտք գործած են Հայաստանի սահմաններէն մերս, աղաւաղելով մեր ժողովուրդի ուղիղ հաւատքը:

Խորհրդակցութեամբ ընթացքիմ, եկեղեցւոյ առաջնորդները քննարկեցիմ այս հարցը: Ամոնք շարք մը յանձնարարութիւններ մերկայացուցիմ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսիմ, որ կրթական եւ դաստիարակութեամբ աշխատանքը ընդարձակուի: Զի՞նուած ըլլալով Քրիստոնէական ուղղափառ ուսումով, ամոնք այլեւս ամվախ կրնամ մնալ ու չեն ենթարկուիր դուրսէն թափանցած հոսանքներու, այլ ընդհակառակը՝ կը պայքարիմ ամոնք դէմ:

Շաբաթ օրը Հայաստանեայց եկեղեցիմ յիշատակեց Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի Մուտն ի Վիրապի տօնը: 301 թուականիմ Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի օրով էր որ Հայաստան Քրիստոնէութիւնը ընդունեց որպէս պետական կրօն: Խոր Վիրապի վանքը, որ Թուրքիոյ սահմանիմ մօտ է, կարելոր վանք եւ ուխտատեղի դարձած է Հայութեամբ համար: Այնտեղէմ շատ յստակօրէմ կարելի է տեսնել քամի մը մղոմ ամդիմ գտնուող Արարատ լեռնիմ ձիւնապատ գագաթը:

Այդ օրը պայծառ ու արեւոտ օր մըմ էր: Արարատ լեռը յստակօրէմ կ'երեւէր: Այս սրբազան լեռը խորհրդամիշ մը դարձած է տարագիր Հայութեամբ համար, որ կը հաւատայ թէ օր մը պիտի տիրանայ իր բռնագրաւուած հողերուն եւ ի վերջոյ պիտի համախմբուի Արարատ լեռնի շուրջը: Պատմական Հայաստանի մեծ մասը այսօր Թուրքիոյ տարածքիմ մէջ է: Առաջիմ Համաշխարհային Պատերազմի ընթացքիմ, հազարաւոր հայկական գիւղեր եւ քաղաքներ Թրքական բանակներու կողմէ բռնագրաւուեցան եւ առ այսօր կը մնան թշնամիիմ լուծիմ տակ:

Այդ օրուայ տօնիմ առթիւ, Սրբազան Հայրը իր քարոզիմ մէջ ըսաւ որ հաւատարիմ մնամ կրօնիմ, եւ պայքարիմ բոլոր դժուարութիւններու դէմ, այնպէս իմչպէս Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ պայքարած էր, ենթարկուելով ամմարդկային տանջանքներու: « Մեմք ալ պէտք է որ տոկամք եւ ի վերջոյ յաղթենք բոլոր դժուարութիւններուն եւ փորձութիւններուն »:

Այս Խոր Վիրապիմ մէջմ էր որ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ տեսիլ մը տեսաւ, ուր Աստուծոյ Միածին Որդիմ իջաւ եւ իր ոսկիէ մուրճով Ս. Էջմիածնի յատակագիծը դրաւ: (Իր այս տեսիլը ամմիջապէս իրականութիւն դարձաւ, երբ երկու տարի ետք, 303 թուականիմ, Ս. Էջմիածնի Տաճարը կառուցուեցաւ):

Պատրիարք Սրբազան Հայրը առանձնութեամբ մէջ պահ մը սրտամց աղօթեց, աչքերը յարած Արարատ սարիմ: Այս պահը իր համայն ճամապարհորդութեամբ ամենէմ խորհրդաւոր վայրկեանմ էր:

Սրբազան Հայրը այցելեց մաւ Էջմիածնի մօտակայ գիւղ մը, որու բնակիչները զիմք սրտաբաց ընդունեցիմ: Փոխադարձաբար իր հակիրճ ճառիմ մէջ զովեց ու քաջալերեց զանոնք, ցոյց տալով իր սէրն ու խանդաղատանքը հայրենի գիւղացիութեան:

Այստեղ եւս Նորիմ Ամենապատուութիւնը անդրադարձաւ կրօնական ուսուցման մասիմ, որ յոյժ անհրաժեշտ է: Հայաստանեայց եկեղեցւոյ հիմ աւանդութիւնները, որոնք մեզի փոխանցուած են սերունդէ սերունդ, հարկաւոր է որ ամփոփոխ մնամ եւ չաղաւաղուիմ:

Կէսօրէ ետք երբ Պատրիարքական շքերթը Երեւան կը վերադառնար, ճամպարիմ կամզ առաւ Ս. Հռիփսիմէ տաճարը ուր հարսամեկամ արարողութիւն մը տեղի կ'ունենար: Պատրիարք Հայրը հրաւիրուեցաւ հարսամիքիմ ու ամուր յաջորդող խմբային: Ամկէ ամմի-ջապէս ետք Սրբազան Հայրը մի այլ հարսամիքի ալ մերկայ գտնուեցաւ: Զիմք տեղեկացուցիմ որ այդ օրը մօտ 15 հարսամեկամ արարողութիւններ կատարուած են: Նորիմ Ամեմապատուութիւնը ակամատես եղաւ հարսամեկամ արարողութեամք հիմ Հայկական պարերում եւ հարսամեաք սովորութիւններում ու աւամդութիւններում:

Երեւանի մէջ Սրբազան Հայրը կ'այցելէ Մաշտոցի ամուամ Մատեմադարամը, ուր համդիպում կ'ունենայ հաստատութեամ տմօրէնի եւ շարք մը գիտաշխատողներու հետ:

Կիրակի օրը համդիսաւոր պատարաք մատուցուեցաւ Ս. Էջմիածնի Մայր Տաճարիմ մէջ, որում կը մախագահէր Ամեմայմ Հայոք Կաթողիկոսը: Գերշ. Տ. խաթակ Եպս. Պարսամեամ տուաւ այդ օրուայ քարոզը:

Երկուշաբթի օրը բազմազբաղ օր մըմ էր Ամեմապատիւ Սրբազան Հօր համար: Առաւօտ կամուխէմ ճամբայ ելաւ դէպի Հայաստամի հիւսիսայիմ շրջամները, ըմկերակցութեամբ հոգեւոր Առաջնորդներում, ստուգելու համար 1988 Դեկտ. 7 ի երկրաշարժէմ աւերուած քաղաքներում վերաշինութեամ ըմթացքը:

Ստեփանաւամի մուտքիմ քաղաքի կառավարիչմ ու պետական ամծիմք աւամդական հացով ու աղով կը դիմաւորեն Սրբազան Հօր: Ազգայիմ տարազներ հագած երկու երիտասարդ աղջիկներ Սրբազան Հօր ծաղկեփումք մը կը մուխեն: Գերշ. Տ. Գրիգորիս Բումիաթեամ բարի գալուստի մաղթամքի խօսք կ'ըմէ: Ապա Սրբազան Հայրը կ'առաջնորդուի դէպի մոր կառուցուած համալիրները: Կ'այցելէ մաւ տեղական դպրոքը, որ ի վերջոյ 700 աշակերտներ պիտի ումենայ: Այս դպրոքը մուէրմ է Ամերիկայի Միացեալ Նահամգներում Արեւմտեամ Թեմիմ:

Կէսօրէ ետք Սրբազան Հայրը դարձեալ կ'ուղղուի Ս. Էջմիածնի, ըմկերակցելու համար Ամեմայմ Հայոք Կաթողիկոսիմ Պետական այցելութիւններում: Ժամադրութիւններ առումած էիմ Նախագահ Լեւոմ Տէր Պետրոսեամի եւ Հայաստամի վարչապետ Վազգէմ Մամուկեամի հետ:

Նորիմ Ամեմապատուութիւնը Հայաստամի Համրապետութեամ ղեկավարներում հետ իր համդիպամ ըմթացքիմ շեշտեք ազգիմ համդէպ Հայաստամեայք Եկեղեցւոյ ումեցած կարեւոր դերիմ մասիմ: Սրբազան Հայրը Հայրենի ղեկավարներում յիշեցուք որ Հայք. Եկեղեցիմ ամբողջ Հայաստամի եւ Հայութեամ Եկեղեցիմ է, եւ ոչ թէ միմ յարամուամական Եկեղեցիներէ: Խիստ կերպով ամդրադարձաւ տարօրիմակ պաշտամումքներում ի հետեւամք ժողովուրդի հաւատափոխութեամ վտամգի մասիմ: Սոյմ կրօմներում ղեկավարները, խղի ազատութիւնը պատրուակ բոմելով առիթը օգտագործած են իրենք աղամդները տարածելու Հայաստամի մէջ:

Համդիպամ աւարտիմ Ամեմապատիւ Սրբազան Պատրիարք Հայրը Հայաստամի վարչապետիմ կը մուխրէ սատափէ քամդակուած Ս. Ծմմդեամ յուշամուէր մը, իսկ Նախագահ Լեւոմ Տէր Պետրոսեամիմ կը մուխրէ մոյմպէս սատափով քամդակուած Վերջիմ Ըմթրիքի յուշամուէր մը, որպէս Հայաստամի հոգեւոր վերածմումդի եւ Զատիկի խորհրդամիշ:

Այդ մոյմ երկոյ, Ամեմապատիւ Սրբազան Պատրիարք Հայրը ըմկերակցութեամբ Գամատայի Առաջնորդ Գերշ. Տ. Յովմամ Սրբազամիմ Երեւանի Ս. Սարգիս Եկեղեցիմ կ'այցելէ, ուր մասմաւոր սեմիմարի մը մասմակցելու համար մերկայ էիմ մօտաւորապէս 500

Հայ երիտասարդներ ու երիտասարդուհիներ: Ամոռն հաւաքուած էին իրենց առաջին Քրիստոնէութեան դասընթացքները առնելու համար: Այս երիտասարդները հետագային կրօնի եւ եկեղեցական գիտութիւններու դասատուներ պիտի մշակուին Հայաստանի զամազամ դպրոցներում մէջ: Նաեւ իրենց պարտականութիւններում մէջ պիտի մտնայ Հայաստանի զամազամ ծայրամասերը երթալ եւ ուղղափառ Քրիստոնէութիւնը դասաւանդել դպրոցական պատանիներում:

Երեքշաբթի օրը Սրբազամ Հայրը Ամեմայմ Հայոց Կաթողիկոսի եւ Բարձրաստիճամ հոգեւորականներու հետ զամազամ եկեղեցական հարցերու շուրջ խորհրդակցութիւններ ունեցաւ: Գրիգորիս Սրբազամը ժողովին ներկայացուց Հայաստանի ներքին թեմերու մոր ծրագիր - կամոմագիրը: Խորհրդակցութեան ընթացքին Ամեմ. Սրբազամ Հայրը եկեղեցւոյ ապագայի հետ առնչուած շարք մը յամմարարութիւններ ըրաւ:

Գերշ. Տ. Ներսէս Արքեպս. Պոզապալեամ Էջմիածնի մոր ստամծմած տպարանի եւ Աստուածամշակամ գիտութիւններու մոր ուսումնատեղիի մասին տեղեակ պահեց բոլորին որոմց մաւակտիրը վերջերս կատարուած էր:

Խորհրդաժողովը Հայաստանեայց եկեղեցւոյ ընդհանուր օրէնքներու կազմութեան համար մասմաւոր յամմախումբ մը մշակակեց որ զբաղուի այս հարցերով: Յամմախումբը պարտաւոր է իր գործունէութեան մասին քաջատեղեակ պահել Ամեմայմ Հայոց Կաթողիկոսին:

Ապա Ամեմապատիւ Սրբազամ Պատրիարք Հայրը Հայաստանի Հեռուստացոյցի ու Ռատիոյի ներկայացուցիչներու հետ հարցազրոյց մը ունեցաւ: Հայաստանի հաղորդավարները շատ հետաքրքիր էին Երուսաղէմի մասին եւ կ'ուզէին մամբամասն տեղեկութիւններ քաղել Սրբազամ Հայրէմ: Սրբազամ Հայրը զաղափար յայտնեց որ Երուսաղէմի Պատրիարքութիւնը կարիրը ունի Հայաստանի պատանիներում ու երիտասարդներում որոմք Երուսաղէմ գալով կրմամ իրենց հոգեւոր ուսումը ստամալ եւ վարդապետութեան պատրաստուիլ:

Սրբազամ Հայրը մաեւ համդիպում ունեցաւ ժառանգաւոր թեկնածուներու եւ ամոմց ծնողաց հետ, բացատրելով թէ իմչ կ'ակնկալուի Հայ հոգեւորակամ մը: Նաեւ ըսաւ որ կեամքը Ժառանգաւորաց վարժարանի եւ Ընծայարանի միջավայրին մէջ խստապահամջ է բայց միածամմակ համելի է:

Հոգեւորական ասպարէզին մէջ մտնող ամձը հարկաւոր է կառչած մմայ իր որոշուումն ու կոչումին: Նաեւ ամիրածեշտ է որ լաւ ձայմ ունեմայ եւ հոգեպէս ու ֆիզիքապէս առողջ ըլլայ:

Երեւանի մէջ, Ամեմապատիւ Սրբազամ Պատրիարք Հայրը այցելութիւն տուաւ Հայաստանի Ռատիոյի եւ Հեռուստացոյցի երգչախումբի հիմնադիր Էտկար Յովհաննիսեանին (ներկայիս հրածարած վատառողջութեան պատճառով), եւ աղօթեց ամոր շուտափոյոք ապաքինմամ համար:

Սրբազամ Հայրը մաեւ համդիպում ունեցաւ երգչախումբի այժմու տմօրէմ Տիգրամ Հէկէկեանին հետ, տալով ամոմց իր օրհմութիւնները, եւ զրուցելով իրենց Երուսաղէմ ժամանելու ծրագրի շուրջ:

Ուրիշ կարեւոր համդիպումներ եւս տեղի ունեցամ այդ օրը, ամոմցմէ կարեւորագոյմ համդիպում էր Հայաստանի Կոմպոզիտորների Միութեան Նախագահ Էտուարտ Միրզոյեանին հետ: Պատրիարք Հայրը Կոմպոզիտորներու Տամ մախապէս երածշտակամ համակարգիչ մը մուիրած էր:

Ժուռնալիստներու Տան մէջ մամուլի մերկայացուցիչներու հետ տեսակցութիւն մը տեղի ունեցաւ որում հրաւիրուած էին ման Գերշ. Տ. Տ. Նաժակ եւ Յովնան Եպիսկոպոսները: Հարցազրոյցիմ բացումը կատարեց Պր. Յակոբ Աւետիքեան: Թղթակիցները գնահատեցին Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ տածած առաջնակարգ հոգատարութիւնը սփիւռքի հայապահպանութեամ սրբազան գործիմ մէջ եւ գնահատեցին Երուսաղէմի դերը եւ ամոր կարելորութիւնը Հայ Եկեղեցական կեանքիմ մէջ: Նոյմ երեկոյիմ, Սրբազան հայրը մասնակցեցաւ Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետի կողմէ հրաւիրուած 60 Հայրեմի մտաւորականներու հետ խորհրդակցութեամ, որոմբ զանազան հարցերու շուրջ կարծիքներու փոխանակութիւն ունեցան: Այս համդիպումը գրեթէ չորս ժամ տևեց:

Յաջորդ առաւօտ Սրբազան Հայրը արդէմ կը պատրաստուէր վերադարձի: Մայր Տանարի մէջ իր կարմ աղօթքը ըմելէ ետք Ամեն. Տ. Թորգոմ Պատրիարքը հրաժեշտ կու տար Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսիմ եւ կ'ուղղուէր Զուարթնոցի օդամաւակայան:

Յաջորդ երեք օրերը կ'ամցներ Փարիզի մէջ: Համգիտ շաբաթ մըմ էր Սրբազան Հօր համար, որու ընթացքիմ Սրբազան Հայրը առիթը ունեցաւ ականատես ըլլալու Հէմրի Վերմոնթի « Մայրիկ » գիրքի վրայ հիմնուած կիմոժապաւեմի մկարահանմամբ, որ Մեծ Եղեռնի օրերէմ Հայ դժբախտ ըմտամիքի մը պատմութիւնմ է:

Պատրիարք Հայրը Երուսաղէմ վերադարձաւ Կիրակի, 24 Մարտի երեկոյեան:

ՅԱԻԸ

Մարդում ամձկութեան ձայնը Աստուծոյ հասաւ

« Տէր վերցուր ցաւը -

Ըստուէրմ մթնցմող քու ստեղծած աշխարհմ.

Գալարում շղթան սիրտը հեղձուցող,

Սաւառնիլ ուզող թելերում վրայ՝

Բեռը ծանրացող:

Տէր վերցուր ցաւմ քու ստեղծած աշխարհէմ

Որպէս զի ամ՝ քեզ աւելի սիրէ:

Պատասխանեց Տէրմ այդ աղաղակիմ.

Վերցմեմ ցաւը

Ն ամոր հետ ոյժը տոկումութեան մարդում հոգիիմ՝

Ճիգով գորացած:

Վերցմե՞մ գութը՝ սիրտ-սրտի հիւսող -

Վսեմ Զոհողութեան

Կ'ուզէք մոռնալ ողջ ձեր հերոսները,

Բոցերում մէջէմ, ճերմակ յօմքերով, երկմքիմ մայող:

Վերցմե՞մ սէրը - Գիմ փրկագործմամ,

Ժպիտով ամոր կորուստմ ըմդումող:

Կրմա՞ք ձեզմէ տալ զայմ որ կ'փարի իմձ -

Բրիստոսը խաչիմ վրայ:

Ամանում

Հիմ հեղիմակէ մը

Թարգմանեց Մ. Մանուկեան